

Innehåll

Förord	7
Sammanfattning.....	9
1 Bakgrund	11
2 Erfarenheter av FP7	15
3 Horisont 2020 – nya utmaningar	21
4 Nationell organisation i dag.....	27
4.1 Regeringskansliet	27
4.2 Sverige i Bryssel.....	29
4.2.1 Sveriges ständiga representation vid Europeiska unionen.....	29
4.2.2 Vinnovas Brysselkontor	30
4.3 Myndigheter.....	30
4.4 National Contact Point – NCP	31
4.5 Intermediärer.....	32
4.5.1 EU-handläggarnätverket	32
4.5.2 Intermediärer för näringsliv och forsknings- institut	33

4.5.3	Intermediärer för regioner, landsting och kommuner	34
4.6	Deltagare.....	34
4.7	Övriga aktörer	35
5	Erfarenheter från andra länder	37
5.1	Norge.....	37
5.2	Schweiz	38
5.3	UK Research Office (UKRO)	38
6	Synergier med andra EU-program.....	41
6.1	Sammanhållningspolitiken.....	41
6.2	Programme for the Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises (COSME).....	43
7	Överväganden och förslag.....	45
7.1	Regeringskansliet	45
7.2	Högnivågruppen.....	46
7.3	Programkommittéer.....	46
7.3.1	Ledamot i programkommittén.....	49
7.3.2	Expert	50
7.3.3	Referensgrupper.....	50
7.4	Sveriges närvaro i Bryssel.....	51
7.4.1	Sveriges ständiga representation vid Europeiska unionen	51
7.4.2	Vinnovas Brysselkontor	52
7.5	Myndigheterna	53
7.5.1	Samordningsfunktionen	56

7.6	National Contact Point – NCP	57
7.7	Intermediärer.....	62
7.7.1	EU-handläggarnätverket vid lärosätena	62
7.7.2	Intermediärer för näringsliv och forsknings- institut	63
7.7.3	Intermediär för regioner, landsting och kommuner	65
7.7.4	Civila samhället.....	66
7.8	Deltagare.....	66
7.9	Synergier med EU:s sammanhållningspolitik och med programmet för små- och medelstora företag (COSME).....	68
8	Finansiering och genomförande	69
 Bilaga		
	Protokollsutdrag	71

Förord

Den 21 januari 2013 fick undertecknad i uppdrag av Utbildningsdepartementet (U2013/318/SAM) att biträda departementet med att analysera om den nationella organisationen för EU:s forskningssamarbete är väl anpassad och utformad för att bidra till ett framgångsrikt svenskt deltagande under Horisont 2020. Uppdraget har genomförts i form av en arbetsgrupp vid departementet. I arbetsgruppen har Ylva Dandanell Daveby varit sekreterare och Linda Bell medverkat som expert.

De förslag och bedömningar som redovisas är arbetsgruppens. Arbetsgruppen redovisar härmed sitt uppdrag.

Stockholm juni 2013

Rolf Annerberg

Ylva Dandanell Daveby

Sammanfattning

Den sammantagna bilden är att den nationella organisationen för EU:s forskningsprogram i allt väsentligt har fungerat väl under sjunde ramprogrammet (FP7). Detta har bidragit till att Sverige har konkurrerat framgångsrikt om medel i ramprogrammet. FP7-deltagandet har inneburit samverkan med internationellt ledande forskningsmiljöer, vilket har varit kvalitetsdrivande för svensk forskning. FP7 har också varit viktigt för det svenska innovationssystemet genom att det främjat nyttiggörande samt sektoriell och geografisk rörlighet.

Ett framgångsrikt deltagande i Horisont 2020 bygger på ansvarstagande på alla nivåer. Nya krav på samverkan mellan aktörer kommer att ställas. Kopplingen mellan de nationella programmen och ramprogrammet förväntas bli starkare framöver, bland annat genom de s.k. partnerskapsprogrammen. Därför blir det viktigt för deltagarna och forskningsfinansiärerna att utveckla strategier för arbetet med Horisont 2020. Strategierna förbättrar möjligheterna att påverka kommande arbetsprogram.

Utformningen av arbetsprogrammen i FP7 tas upp i programkommittéer, där en ledamot och en expert representerar Sverige inom varje tematiskt område. Synpunkter har förts fram om att det finns förbättringspotential i delar av programkommittéernas arbete. I synnerhet efterfrågas en större öppenhet och bättre kunskap om hur och när svenska synpunkter bäst förs fram.

Inom Regeringskansliet berörs Högnivågruppen för FoI-frågor och programkommittéorganisationen av våra förslag. På myndighetsnivån lämnar vi rekommendationer som avser NCP-

organisationen, samordningsfunktionen vid Vinnova och samtliga myndigheter som berörs av Horisont 2020.

Vi föreslår att den nationella EU-organisationen utvecklar ett mer systematiskt samarbete med intermediärer, som ger råd till deltagare i Horisont 2020, för att effektivare nå ut till större grupper av aktörer. När det gäller lärosätena tar vi upp hur interaktionen med lärosätenas EU-handläggarnätverk kan fördjupas.

Små och medelstora företag, SMF, utgör en prioriterad målgrupp för deltagande i Horisont 2020. Vi föreslår förändringar för att främja deltagandet för denna grupp. Vi har även förslag när det gäller de större företagens och industriforskningsinstitutens deltagande.

Horisont 2020 innebär stora möjligheter för deltagande från offentlig sektor på lokal och regional nivå. Vi lämnar rekommendationer i detta avseende.

1 Bakgrund

Den nationella organisationen för EU:s forskningssamarbete ska främja svenska intressen och svenskt deltagande inom ramprogrammet för forskning, teknisk utveckling och demonstration samt inom Europeiska atomenergigemenskapens ramprogram för forskning och utbildning. Den nuvarande nationella organisationen för EU:s forskningssamarbete påbörjade sin verksamhet inför starten av det sjunde ramprogrammet för forskning, FP7, (2007–2013) och det sjunde ramprogrammet för Euratoms forsknings- och utbildningsprogram (2007–2011). Verket för innovationssystem (Vinnova) fick det övergripande ansvaret för EU-samarbetet på myndighetsnivå 2006.

EU-samarbetet har sedan dess fått en ökad betydelse för svensk forskning och innovation i såväl monetära som kvalitativa termer. Från ett nationellt perspektiv har deltagandet inneburit ökad såväl konkurrens som samverkan med framstående europeiska forsknings- och innovationsmiljöer. Detta har varit kvalitetsdrivande för svensk forskning. EU-samarbetet har också medfört ökad rörlighet bland forskare och förbättrad tillgång till internationella nätverk och forskningsinfrastruktur. Nya marknader har öppnats för svenska företag, industriforskningsinstitut och lärosäten. EU-samarbetets betydelse för svensk forskning och innovation kan förväntas öka ytterligare under den kommande programperioden 2014–2020.

Översynens syfte är att analysera om den nationella organisationen för EU:s forskningssamarbete är väl anpassad och utformad för att bidra till ett framgångsrikt svenskt deltagande i Horisont 2020 (bilaga 1). Med utgångspunkt i analysen ska vid

behov förslag läggas om förändringar av den nationella organisationen och dess verksamhet. Förslagen ska rymmas inom befintliga budgetramar. De förslag som läggs ska grundas på de behov som lärosäten, institut, näringsliv (inklusive små och medelstora företag), offentlig sektor och övriga intressenter har för att kunna delta i Horisont 2020 på ett kvalitativt, effektivt och framgångsrikt sätt. Den nationella organisationen ska på bästa sätt underlätta och stödja arbetet med att söka till och delta i Horisont 2020. Detta bidrar i sin tur till ökad kvalitet och internationalisering av svensk forskning. Organisationen ska också bidra till synergier med EU:s sammanhållningspolitik och programmet för små- och medelstora företag (Programme for the Competitiveness of Enterprises and SMEs, COSME).

I Vinnovas regleringsbrev¹ för budgetåret 2013 anges att myndigheten, i enlighet med förslaget i forskningspropositionen² ska inrätta en nationell EU-samordningsfunktion där övriga forskningsfinansiärer ingår. Samordningsfunktionen ska underlätta prioritering av deltagandet i europeiska partnerskapsprogram och ta fram rekommendationer för regeringens beslut om deltagande inom vissa typer av partnerskap. Vidare ska funktionen samordna och förstärka det strategiska och proaktiva arbetet inom det europeiska forsknings- och innovationssamarbetet, föra dialog med relevanta aktörer och aktörsgrupper på nationell och regional nivå, samt verka för synergier mellan EU-satsningar och nationella satsningar inom forskning och innovation. Samordningsfunktionen ska även följa och analysera utvecklingen av det europeiska forskningsområdet (European Research Area, ERA). Vid Vinnova ska det finnas ett sekretariat som bistår samordningsfunktionen med underlag.

Översynen har genomförts av en arbetsgrupp bestående av Rolf Annerberg, utredare, Ylva Dandanell Daveby, sekreterare, och Linda Bell, expert. Arbetsgruppen har som stöd i sitt arbete tagit del av relevanta dokument, statistiska sammanställningar

¹ N2012/291/FIN.

² Prop. 2012/13:30.

från Vinnova och EU-kommissionen samt dokumentation rörande EU:s forskningsprogram. En referensgrupp, bestående av företrädare för olika aktörer i det nationella systemet för EU:s forskningsprogram, har samlats vid två tillfällen. Referensgruppen har bestått av representanter från Energimyndigheten, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS)³, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Innovationskontor Fyrklövern, IUC Sverige AB, Svenska miljöinstitutet (IVL), Mälardalens högskola, Näringsdepartementet, Rymdstyrelsen, Sveriges kommuner och landsting (SKL), SP Sveriges tekniska forskningsinstitut, Sveriges Lantbruksuniversitet, Teknikföretagen, Tillväxtverket, Umeå universitet, Vetenskapsrådet, Vinnova, AB Volvo och Västra Götalandsregionen.

Arbetsgruppen har också intervjuat företrädare från följande organisationer: Almega, Energikontor Sydost, Energimyndigheten, Eskilstuna Energi, FAS, Halmstad kommun, Innovationskontoret Göteborgs universitet, Inspirarum, Näringsdepartementet, Regionförbundet Södra Småland, RISE Holding, Samordningsfunktionen, Statens meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), Sveriges universitets och högskoleförbund (SUHF), Svenska Teknik & Designföretagen, Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges ständiga representation vid Europeiska unionen, SwedenBio EUSO, Tillväxtverket, Utbildningsdepartementet, Vetenskapsrådet, Vinnova, Västra Götalandsregionen och Växjö kommun.

Uppdraget presenterades vid och synpunkter samlades in vid intern konferens för lärosätenas EU-handläggare. Två studieresor har genomförts, till dels Oslo med besök på Norges Forskningsråd och SINTEF, dels Bryssel där arbetsgruppen träffade representanter för UK Research Office (UKRO), Swisscore och företrädare för generaldirektoraten för Forskning och Innovation (ansvariga för Horisont 2020) samt Näringsliv

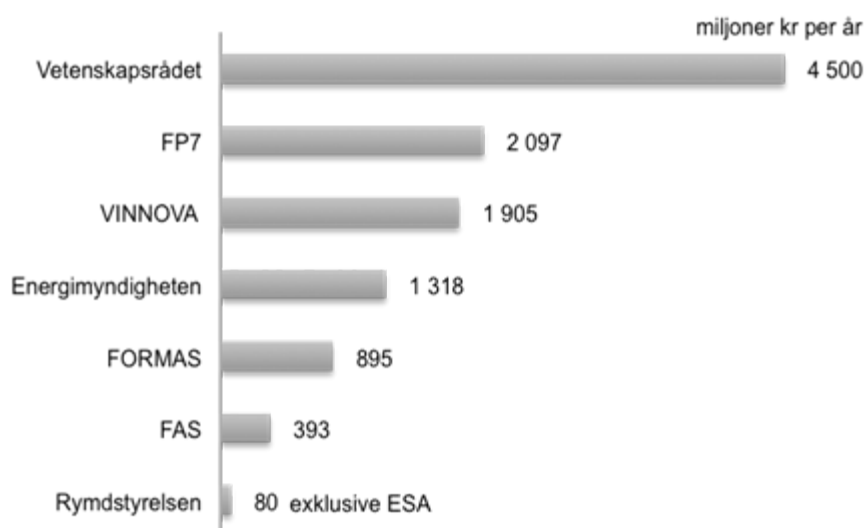
³ Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) bytte namn till Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) den 1 juli 2013.

och industri (ansvariga för COSME). De övergripande förhandlingarna inför Horisont 2020 som sker inom Regeringskansliet och myndigheterna behandlas inte i översynen.

2 Erfarenheter av FP7

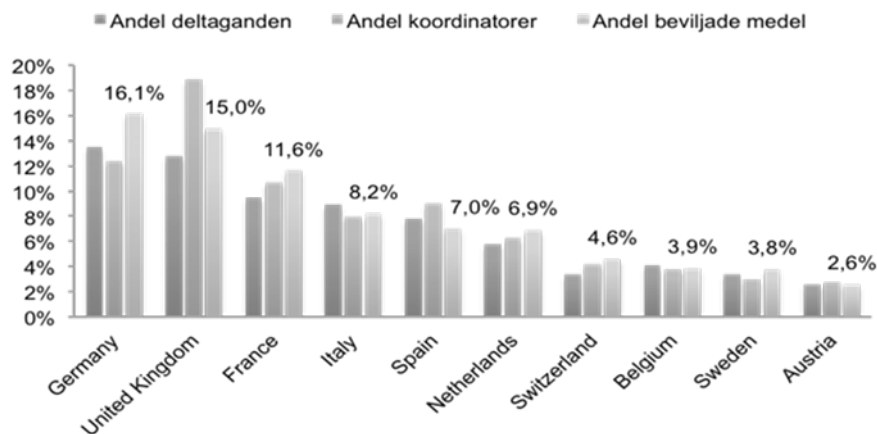
Sjunde ramprogrammet (FP7) är ett av världens största forskningsprogram med en total budget på 53 miljarder euro för perioden 2007–2013. FP7 har blivit en alltmer betydelsefull finansör av svensk forskning. Programmet var 2010 den näst största externa finansieringskällan för svenska forskare.

Figur 1 Finansiering från FP7 och nationella forskningsfinansierare (2010)

Sverige är framgångsrikt i FP7 och svenska aktörer har hittills erhållit 1 125 miljoner euro i finansiering från FP7, motsvarande 3,8 % av alla beviljade medel. Det innebär att Sverige befinner sig bland de 10 främsta länderna räknat till beviljade medel totalt inom FP7. Räknat i förhållande till antalet invånare hamnar Sverige på en femteplats.

Figur 2 Topp 10 länders deltagande i FP7. Andel beviljade medel (e-corda 2012-10-18)

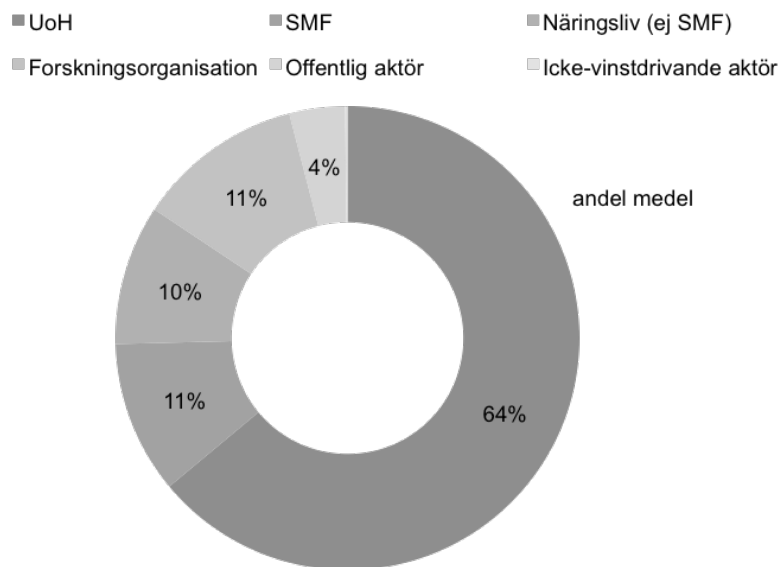
Svenska aktörer hade fram till oktober 2012 deltagit i 2 165 av FP7:s 16 988 kontrakterade projekt (13 %). 282 projekt (3,0 %) hade en svensk koordinatör. I halvtidsutvärderingen av FP7⁴ framgick att FP7 har en avsevärd bredd, att urvalsprocessen höll högsta internationella standard, och att projekt inom FP7 beviljades medel på grundval av vetenskaplig och teknisk excellens.

Universitet och högskolor, med de stora lärosätena och KI i spetsen, är de i särklass största svenska deltagarna i FP7 och

⁴ Interim Evaluation of the Seventh Framework Programme.

erhåller 64 % av medlen. Näringslivet beviljas 21 % och svenska forskningsinstitut 11 % av medlen.

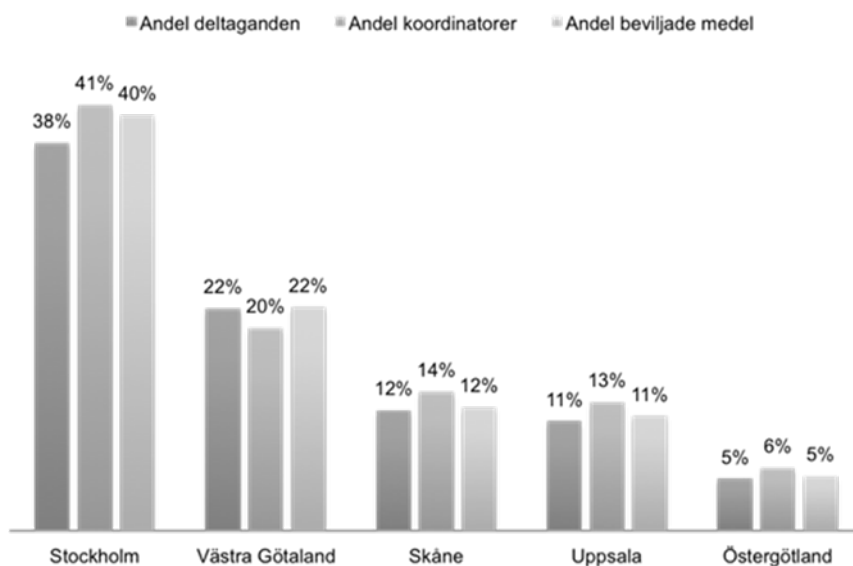
Figur 3 Beviljade medel inom FP7 till svenska aktörer
(e-corda 2012-10-18)

Målet inom FP7 är att 15 % av medlen inom delprogrammet Samarbete ska tilldelas SMF. Motiven till detta är att SMF är viktiga för ekonomisk tillväxt, sysselsättning och innovation i Europa. Det anses därför vara av stor vikt att de deltar i forsknings- och innovationsaktiviteter. Interimsutvärderingen av FP7 redovisar att andelen medel till SMF inom Samarbete var 14,7 % och att SMF som deltog i FP7 blev mer medvetna om nyttan av forskning, mer involverade i nätverk och intresserade av att öka sin utvecklingsförmåga. För svenska SMF är deltagandet lägre än genomsnittet i FP7.

När det gäller den geografiska spridningen deltar alla svenska län i ramprogrammet, men med tyngdpunkt i storstadsregionerna. Stockholms län har flest andel deltaganden, koordinators samt beviljade medel. Därefter följer Västra Götaland, Skåne och Uppsala.

Figur 4 Länsfördelning av Sveriges deltagande i FP7 (e-corda 2012-10-18)

Samma mönster gäller svenska SMF som deltar i FP7. Ungefär 2/3 av dem återfinns i Stockholm, Västra Götaland eller Skåne. När det gäller forskningsutförande SMF som deltar i delprogrammet Samarbete är koncentrationen till storstadsregionerna speciellt tydlig.

För att främja det svenska deltagandet är det viktigt att aktörerna utnyttjar alla möjligheter som finns i utlysningarna och skriver konkurrenskraftiga ansökningar. Dessutom kan det

vara väsentligt att påverka innehållet i de arbetsprogram som fastställs inom olika teman. Ett pilotprojekt initierades 2008 inom Regeringskansliet med syftet att förstärka arbetet med att mer systematiskt och proaktivt påverka dessa program⁵. Fyra områden valdes ut, Hälsa, ICT, NMP med inriktning på produktionsteknik samt Klimat med fokus på innovationer. Redovisning av pilotprojektet visade att det, även med relativt begränsade resurser, går att göra prioriteringar och genomföra aktiviteter som på sikt kan få genomslag i arbetsprogrammen. Detta var tydligast inom området Hälsa. Inom Hälsa återfinns flera av Sveriges vetenskapliga styrkeområden, och här finns också många högt kvalificerade forskningsintensiva företag. En annan förklaring till framgången inom just detta område var en väl fungerande referensgrupp, och ett nära samarbete mellan NCP⁶, ledamot och expert/myndighetsrepresentanter inom programkommittén. Det positiva utfallet bekräftas i arbetet med översynen där många intervjuade spontant lyfter fram programkommittéarbetet inom Hälsa som välfungerande och ett föredöme att ta efter.

⁵ PM 2008-06-09, PM 2009-09-14, Utbildningsdepartementet, Dan André.

⁶ Varje område inom FP7 har en kontaktperson, National Contact Point (NCP), som arbetar med information och rådgivning om det specifika området i Sverige.

3 Horisont 2020 – nya utmaningar

Horisont 2020 är EU-kommissionens förslag till nytt europeiskt ramprogram för forskning och innovation och förhandlas för närvarande i sina detaljer mellan Europeiska unionens råd och EU-parlamentet. Horisont 2020 kommer att löpa under perioden 2014–2020. Horisont 2020 är tänkt att integrera tre strukturer; det sjunde ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling, FP7, delar av Konkurrenskraft och Innovationsprogrammet, CIP (Competitiveness and Innovation Program), och Europeiska institutet för innovation och teknik, EIT. Förhandlingen mellan rådet och EU-parlamentet har nu pågått i ett och ett halvt år och vissa punkter är fortfarande inte avgjorda. Inriktningen är att de första ansökningsomgångarna ska annonseras i december 2013. Den totala budgeten ser ut att hamna på drygt 70 miljarder euro.

Horisont 2020 fokuserar på tre delar (prioriteter):

Prioritet I "*Spetskompetens*" (Excellent Science) – ska stärka EUs globala ställning inom forskning och innovation. Här ingår satsningar på det Europeiska forskningsrådet, ERC (European Research Council), mobilitetsprogrammet Marie Skłodowska-Curie Action (MSCA), samverkansforskning inom framtida och nya tekniker (Future and Emerging Technologies, FET), samt på infrastruktur för forskning.

Prioritet II "*Industriellt ledarskap*" (Industrial leadership) – ska göra Europa mer attraktivt för investeringar i forskning och innovation och ge lösningar på den ekonomiska krisen genom att skapa jobb och tillväxt. Detta ska bl. a. ske genom ökad tillgång

till riskkapital, stöd till innovationer i SMF och genom satsningar inom möjliggörande teknik och industriteknik (Key Enabling Technologies, KET).

Prioritet III "*Sambälleliga utmaningar*" (Societal challenges) – fokuserar på de stora samhälleliga utmaningar som EU och resten av världen står inför. För att ta sig an utmaningarna kommer det i många fall att krävas tvärvetenskapliga samarbeten. Det innebär också att nya aktörer och problemägare förväntas delta i projekten. Projekten är tänkta att omfatta alla nödvändiga forsknings- och innovationsaktiviteter, såsom pilotprojekt, demonstration och testbäddar. Även stöd för offentlig upphandling, standardförberedande forskning och normgivning samt upptag på marknaden av innovationer kan ingå. Sju utmaningar pekats ut. Dessa är:

1. Hälsa, demografiska förändringar och välbefinnande,
2. Europeiska bioekonomiska utmaningar: Livsmedelstrygghet, hållbart jord- och skogsbruk, havs-, sjöfarts- och insjöforskning,
3. Säker, ren och effektiv energi,
4. Smarta, gröna och integrerade transporter,
5. Klimatåtgärder resurseffektivitet och råvaror,
6. Europa i en föränderlig värld, inkluderande, innovativa och reflekterande samhällen,
7. Trygga samhällen – säkerställa frihet och trygghet för Europa och dess medborgare.⁷

Horisont 2020 kommer att kräva nya sätt att samverka. Det är särskilt programmets fokus på innovation och samhällsutmaningar utifrån ett nyttiggörandeperspektiv som är nytt. Dessutom ska programmet bidra till EU2020-strategin, EU:s gemensamma tillväxt- och sysselsättningsstrategi. För att Sverige

⁷ Fri översättning eftersom Kommissionen föreslog sex utmaningar, men rådet och EP är överens om sju.

fortsatt ska kunna uppvisa ett högt och kvalitativt deltagande är det väsentligt att information och rådgivning når breda grupper av potentiella deltagare i Horisont 2020. Som exempel på deltagare med små eller obefintliga tidigare erfarenheter kan nämnas mindre lärosäten, några av de svenska storföretagen, SMF, kommuner, kommunala bolag, landsting och organisationer i det civila samhället. Kravet på deltagande från SMF förutses öka från FP7 till Horisont 2020. Inom Horisont kommer man att gå över från årliga arbetsprogram till två/tre-åriga strategiska program. Detta innebär att de nationella inspelen får mer långsiktiga konsekvenser och därmed blir än mer väsentliga vid förhandlingarna i programkommittéerna.

Implementeringen av Horisont 2020 innebär en ökad användning av partnerskapsprogram, d.v.s. program där Horisont 2020 samt nationella finansiärer, offentliga och privata, gemensamt finansierar program för EU-samarbete. Utöver dessa väntas de europeiska innovationspartnerskapen (EIP) i större utsträckning än tidigare påverka EU-kommissionens strategiska program⁸ och arbetsprogram, men även nationella program och partnerskapsprogram. EIP samlar offentliga och privata parter över nations- och sektorsgränserna och har ambitionen att skynda på införandet av innovativa lösningar. EIP är inte ett finansieringsinstrument men deras strategiska agendor påverkar inriktningen på andra instrument.

Följande instrument kommer att användas inom Horisont 2020 för att implementera partnerskapsprogrammen:

Artikel 185 – Samarbetsprogram mellan medlemsstater där EU-kommissionen bidrar med finansiering. De olika samarbetsprogrammen implementeras av deltagande myndighet i respektive medlemsstat och delfinansieras av EU-kommissionen.

Artikel 187 – Joint Technology Initiative (JTI) – Samarbetsprogram mellan näringslivet och EU-kommissionen. I vissa fall deltar även medlemsstaterna med finansiering. JTI är utformat

⁸ Kommissionen har i utkast till de första arbetsprogrammen indikerat att man avser att introducera s.k. övergripande strategiska program med ett antal fokusområden.

för att ge stöd till ett antal väl avgränsade teknikområden av betydelse för europeisk industri.

ERA-net/ERA-net+/COFUND. Forskningsfinansiärer kan tillsammans söka medel från EU-kommissionen för att göra gemensamma utlysningar inom utvalda områden. Sverige deltar i ett drygt trettiotal ERA-net.

Europeiska Innovationspartnerskap (EIP) – Europeiska innovationspartnerskap är inget instrument utan EU-kommissionens verktyg för att satsa på hela forsknings-, utvecklings- och innovationskedjan (se ovan).

Därutöver finns Joint Programming Initiative (JPI) – JPI är inte heller ett instrument utan en process för att koordinera de europeiska forskningsinsatserna inom ett antal utvalda områden. Arbetet med JPI är en del av den övergripande processen att skapa ett Europeiskt forskningsområde (European Research Area, ERA).

Joint Research Centre (JRC) är ett generaldirektorat inom EU-kommissionen med uppdraget att förse resten av EU-kommissionen med vetenskapligt underlag till lagstiftning. JRC är en frekvent deltagare i projekt under ramprogrammet och får delta på samma villkor som andra, förutom att de aldrig får koordinera projekt. JRC lägger även ut uppdrag på allmän upphandling. Det kan gälla studier, projektutvärderingar eller projektövervakning eller mer praktiska uppdrag som att leverera tjänster, system eller utrustning. Forsknings- och innovationspropositionen från 2012 betonar betydelsen av att svenska forskare stimuleras till utbyte och samarbete med JRC:s institut. I dag är Vinnova ansvarig för information och rådgivning om JRC genom NCP-organisationen, och det finns en svensk representant i JRC:s styrelse. Vetenskapsrådet har också fått ett uppdrag kring information om JRC i regleringsbrevet för 2013.⁹ En ansvarig svensk myndighet som arbetar mer strategiskt med JRC saknas dock.

I det europeiska forskningslandskapet finns också olika grupperingar som arbetar långsiktigt och strategiskt gentemot FP7 och

⁹ U2012/7074/F.

Horisont 2020. Det viktigaste exemplet är European Technology Platforms (ETP), som är industriledda grupper med syfte att definiera långsiktiga forsknings- och utvecklingsprioriteringar inom ett flertal teknologiområden och ta fram strategiska forskningsagendor för ökad europeisk konkurrenskraft. ETP har varit framgångsrika i att få med deras prioriterade områden i FP7. Ett 35-tal olika ETP finns etablerade¹⁰. Ett annat exempel är den strategiska planen för energiteknik (SET-planen) inom energiområdet. Syftet med SET-planen är att med gemensam strategisk planering inom energiteknik, göra det möjligt att uppnå de europeiska målen när det gäller kampen mot klimatförändringarna och trygg energiförsörjning. Med SET-planen ska åtgärderna genomföras effektivare så att möjligheterna med ERA och den inre marknaden utnyttjas fullt ut.

¹⁰ http://cordis.europa.eu/technology-platforms/home_en.html

4 Nationell organisation i dag

4.1 Regeringskansliet

Regeringskansliet driver den fastlagda svenska politiken i olika sammanhang, exempelvis i Europeiska unionen (EU).

Inom Regeringskansliet finns en informell grupp, *Högnivågruppen* för Forskning och Innovation. Den består av statssekreterarna från utbildnings- och näringsdepartementen med ansvar för forskning samt cheferna för Vetenskapsrådet, Verket för innovationssystem (Vinnova), Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Forskningsrådet för areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Energimyndigheten, Rymdstyrelsen och Tillväxtanalys. Gruppen etablerades vid starten av FP7 och hade en viktig roll inför det svenska ordförandeskapet i EU 2009. Högnivågruppen är ett forum för diskussion, förankring och samordning av frågor som rör EU-samarbetet men också för andra internationella frågor. Gruppen har möte 2–3 gånger per år.

Programkommittéerna i FP7 styrs av Regeringskansliet. Kommittéförfarandet inom EU innebär att EU-kommissionen måste samråda med särskilda kommittéer när den genomför EU-lagstiftning, exempelvis implementeringen av ramprogrammen. Programkommittéernas viktigaste uppgift är att ge synpunkter på de årliga arbetsprogrammen inom ramprogrammet. För att EU-kommissionen ska kunna fatta beslut om arbetsprogrammet gäller att programkommittén har yttrat sig över förslaget. Om en

kvalificerad majoritet inom kommittén är emot förslaget måste speciella procedurer följas innan EU-kommissionen kan besluta om programmen. Programkommittén ska också yttra sig om projektfinansiering över en viss nivå. Genom medlemsländernas ledamöter och experter i kommittéerna kan EU-kommissionen föra dialog med medlemsländernas förvaltningar innan den fattar beslut.

När det gäller det svenska deltagandet i kommittéerna anges i statsrådsberedningens ”Riktlinjer för Regeringskansliets handläggning av frågor som rör EU-kommissionens befogenhet att anta genomförandeakter”¹¹, tydliga riktlinjer för Regeringskansliets handläggning av dessa frågor. Enligt arbetsordningen för kommittéerna får varje medlemsstat endast representeras av en person, i Sverige kallad ledamot. Detta hindrar inte ett departement från att utse en eller flera suppleanter eller vid behov delegera ansvaret via en instruktion till en myndighetsföreträdare.

Den svenska organisationen för programkommittéerna beslutas av regeringen. Inför FP7 lämnade chefen för Utbildningsdepartementet förslag till regeringen på ledamöter och experter och beslutade om riktlinjer för de ledamöter och experter som skall företräda Sverige i EU:s forskningsprogram. Huvudlinjerna i riktlinjerna¹² beskrivs i det följande. Programkommittéerna består i normalfallet av ledamot från Regeringskansliet och expert från ansvarig myndighet.

Ledamoten i programkommittén är tjänsteman på ett departement. I uppdraget ingår att göra den sammanfattande bedömningen av de ämnesspecifika aspekterna och de politiska perspektiven innefattande regeringens prioriteringar inom berört område. Ledamoten ansvarar för slutligt ställningstagande av svensk ståndpunkt till möten med programkommittén. Arbetet i programkommittéerna samordnas av Utbildningsdepartementet.

Experten är tjänsteman på en av de myndigheter som utsetts att arbeta med ramprogrammet. Experten företräder forskar-

¹¹ Statsrådsberedningen. Cirkulär 5, Riktlinjer för Regeringskansliets handläggning av frågor som rör kommissionens befogenhet att anta genomförandeakter. 2011-07-15.

¹² U2007/1558/F.

samhället och näringslivet inom det aktuella området och ska inför varje möte i programkommittén ge förslag till ledamoten på svensk ståndpunkt. Detta kräver ett brett nätverk inom lärosäten, institut, offentlig sektor och näringsliv. Ett nära samspel mellan experten och utförare på området är viktigt och ska prägla programkommittéarbetet. Experten ska också samarbeta med ansvarig NCP inom området. Myndigheten ansvarar för att experten ges förutsättningar att genomföra arbetet i programkommittén på ett bra sätt.

Experten ska, i samråd med ledamoten, inrätta en *referensgrupp*. Referensgruppen ska bidra till en sammanställning av svenska aktörers synpunkter, och bör återspegla bredden av intresser inom fältet.

4.2 Sverige i Bryssel

4.2.1 Sveriges ständiga representation vid Europeiska unionen

Sveriges ständiga representation vid Europeiska unionen, EU-representationen, är den svenska regeringens förlängda arm i Bryssel. EU-representationens uppgift är att verka för att svenska intressen får genomslagskraft i EU.

Representationen fungerar som ett regeringskansli i miniatyr där alla departement finns representerade. Representationen är en förhandlingsorganisation. Handläggare och chefer på EU-representationen deltar i det dagliga förhandlingsarbetet i rådet, i rådets arbetsgrupper och i Coreper, de ständiga representanternas kommitté. En viktig uppgift är också att bidra med analyser och bedömningar till Regeringskansliet. Utöver detta är EU-representationen den svenska regeringens dagliga kontaktlänk med EU:s institutioner. När det gäller forskningspolitik är en person anställd vid representationen med titeln forskningsråd. Forskningsrådet ansvarar bland annat för förhandlingar i rådet. Forskningsrådet som sorterar under Utbildningsdepartementet, får inför

varje möte en instruktion som tagits fram i gemensamberedning inom Regeringskansliet.

4.2.2 Vinnovas Brysselkontor

Vinnova har ett kontor i Bryssel med två heltidstjänster samt en administratör. Brysselkontoret är en del av den Internationella avdelningen på Vinnova. Personalen på Brysselkontoret arbetar främst med att följa och analysera utvecklingen inom forskning och innovation. Personalen på Brysselkontoret har ett stort nätverk i Bryssel och hjälper också till med kontakter till bland annat EU-kommissionen och andra länders forskningsaktörer i Bryssel. Kontoret arbetar också proaktivt med att föra fram svenska intressen i Bryssel.

4.3 Myndigheter

Följande myndigheter är genom regeringsbeslut¹³ utsedda att för perioden 2007–2013 vara huvudansvarig myndighet för forskningssamarbetet mellan Sverige och Europeiska gemenskapen i FP7: Energimyndigheten, Formas, Rymdstyrelsen, Strålsäkerhetsmyndigheten, Vetenskapsrådet och Vinnova. Myndigheterna utser experter till programkommittéerna inom sina sakområden.

Vinnova har påbörjat arbetet med en nationell samordningsfunktion¹⁴ tillsammans med Vetenskapsrådet, Formas, FAS,¹⁵ Rymdstyrelsen och Statens energimyndighet. Vidare har Vinnova inrättat ett sekretariat som arbetar tillsammans med handläggarerepresentanter från respektive myndighet.

¹³ U2007/738, U2010/5702/F, U2012/735/F.

¹⁴ N1012/291/FIN.

¹⁵ 1 juli 2013 bytte FAS namn till Forte, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.

4.4 National Contact Point – NCP

Varje område inom FP7 har en kontaktperson, National Contact Point (NCP), som arbetar med information och rådgivning. Chefen för Näringsdepartementet lämnade förslag till regeringen inför regeringsbeslut om nationell NCP-struktur i FP7. Den nationella kontaktpersonen ska underlätta för EU-kommissionen att effektivt sprida relevant och korrekt information om ramprogrammen till alla intressenter i Sverige. NCP ger också råd och stöd i ansökningsprocessen. Medlemsländerna själva avgör hur den nationella NCP-strukturen bäst organiseras. Utnämningen av NCP-organisation(er) sker genom att ansvarigt departement eller ministerium i medlemsländerna skriftligen meddelar EU-kommissionen förslag på NCP-organisation. EU-kommissionen ska godkänna utnämningen. Medlemsstaterna och associerade länder upprättar, finansierar, utser och övervakar systemen för nationella kontaktpunkter. EU-kommissionen tillhandahåller utbildning för NCP. Rekommendationer för NCP-organisationen, upprättade av EU-kommissionen, återfinns i ”Minimum standards and guiding principles”¹⁶ som nu håller på att fastställas för Horisont 2020. Ansvariga myndigheter inom varje medlemsstat försäkrar att det ges förutsättningar för NCP-organisationen.

Vinnova har sedan 2006 haft det nationella ansvaret för att främja, utvärdera, samordna och informera om FP7. I dag finns NCP-funktionen på Vinnova, med undantag för NCP för Europeiska Forskningsrådet (ERC) där ansvaret ligger på Vetenskapsrådet.

I Sverige beslutade regeringen också inför FP7 att inrätta så kallade sekundära NCP, placerade på ett flertal andra myndigheter¹⁷. I dag finns sekundära NCP vid Formas, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Rymdstyrelsen, Totalförsvarets forskningsinstitut, Strålsäkerhetsmyndigheten, Tillväxtverket, Vinnova och Vetenskapsrådet. Sekundära NCP

¹⁶ Minimum standards and guiding principles, förslag för Horisont 2020.

¹⁷ N2006/8399ITFoU.

får, liksom NCP, nyheter och information direkt från EU-kommissionen som sedan förmedlas vidare. Utöver att vara ett stöd för NCP ska sekundära NCP säkerställa en koppling till myndigheter med nationellt ansvar för olika ämnesområden och skapa förutsättningar för synergier mellan nationella program och FP7. Vinnova ansvarar för samordning av alla svenska NCP och kallar till ett NCP-forum, där horisontella frågor diskuteras.

Utbildningsdepartementet samlar 2–3 gånger per år ”PK-gruppen” bestående av alla ledamöter, experter och NCP till möten om aktuella frågor. Vid varje möte redogör representanter i varje programkommitté för utfall i senaste ansökningsomgång, arbete med pågående ansökningsomgång samt verksamhet när det gäller kommande ansökningsomgångar.

4.5 Intermediärer

En intermediär samlar flera utförare av forskningsprojekt inom till exempel. en bransch, ett lärosäte eller ett geografiskt område. Intermediärerna vidareförmedlar information från NCP och andra källor till sin målgrupp. De kan också företräda gruppens intressen på den nationella nivån. Intermediärerna ger också i många fall råd och praktisk hjälp till målgruppen.

4.5.1 EU-handläggarnätverket

På de svenska lärosätena finns ett etablerat nätverk av EU-handläggare som ansvarar för det interna stödet till forskarna vid ansökningar till EU:s forskningsprogram. Under sjunde ramprogrammet har nätverket förstärkts på många håll i landet och utgörs i dag av drygt 150 personer. Nätverket samlas regelbundet och har ett väl etablerat samarbete med NCP-organisationen och Vinnovas Brysselkontor.

4.5.2 Intermediärer för näringsliv och forskningsinstitut

Projektet EU/SME är en nationell satsning för att öka småföretagens deltagande i EU:s sjunde ramprogram. Verksamheten drivs av forskningsinstituten inom RISE (Research Institutes of Sweden) som har beviljats stöd från Vinnova för att samordna sin interna kompetens kring EU-finansierad forskning och göra denna tillgänglig även externt för små och medelstora företag. Målet är att öka småföretagens medverkan i FP7. EU/SME erbjuder kostnadsfri rådgivning för företag inom alla branscher. Forskningsinstituten inom RISE är också framgångsrika deltagare i FP7-projekt, och är sammantaget den sjunde största aktören i Sverige i ramprogrammet. Även forskningsinstitut utanför RISE, t.ex. IVL (Svenska Miljöinstitutet), deltar aktivt i FP7.

SwedenBio, en branschorganisation inom "life science" (företag inom läkemedelsindustrin, bio- och/eller medtech och diagnostik) har finansiering från Vinnova för EU Support Office (EUSO). EUSO är en nationell satsning, med fokus på forskningsstöd för FP7, som erbjuder skraddarsydd och kostnadsfri rådgivning för företag inom "life science".

För att stödja småföretagen finns även Enterprise Europe Network (EEN). EEN är ett EU-finansierat nätverk som koordineras av Tillväxtverket. EEN:s viktigaste syfte är att ge stöd till små- och medelstora företag och främja deras internationalisering. Detta ska sedan leda till ökad tillväxt och förnyelse hos företagen. EEN erbjuder kostnadsfri rådgivning till SMF om bland annat EU-regler, och EU-finansiering, förmedlar internationella affärskontakter och ger service vid teknik- och forskningssamarbeten. EEN-nätverket delfinansieras (34 %) genom EU:s ramprogram för konkurrenskraft och innovation (CIP). I Sverige står Tillväxtverket för resterande finansiering, 20 MSEK/år, och 15 nationella och regionala näringslivsorganisationer, däribland ALMI Företagspartner och ett antal forskningsinstitut, ingår som noder i EEN-nätverket.

Vissa större företag med lång erfarenhet av deltagande i EU:s forskningsprogram har byggt upp interna stödfunktioner för detta inom företaget.

4.5.3 Intermediärer för regioner, landsting och kommuner

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) är en arbetsgivar- och intresseorganisation för kommuner, landsting och regioner i Sverige. SKL driver medlemmarnas intressen och erbjuder dem stöd och service. Ett samarbetsavtal är upprättat mellan Vinnova och SKL där parterna gemensamt identifierat behovet av stärkta insatser för att stimulera deltagande i EU:s program för forskning och innovation.

4.6 Deltagare

Deltagare i EU:s forskningsprogram är enskilda forskare, lärosäten, myndigheter, näringsliv, forskningsinstitut, regioner, landsting, kommuner och övriga intressenter. Det civila samhället, till exempel frivilligorganisationer och intresseföreningar, skulle kunna spela en roll som deltagare i projekt till exempel när det gäller problemformuleringar, tillgång till målgrupper och studieobjekt samt implementering av projektresultaten. Det har emellertid inte funnits systematiska kontaktytor för information om FP7 gentemot dessa. Det civila samhället har hittills inte deltagit i EU:s forskningsprogram i någon större utsträckning.

4.7 Övriga aktörer

Utöver den nationella organisationen finns privata konsulter vars affärsidé är att mot betalning förmedla rådgivning och handfast hjälp om FP7 till olika målgrupper. I takt med att ramprogrammets budget har blivit större har också antalet konsulter ökat. Konsulternas verksamhet anpassas i hög grad efter den nationella organisationens utformning och de har en större marknad där offentliga intermediärer i stort sett saknas.

5 Erfarenheter från andra länder

För att studera hur några andra länder organiserat sitt nationella stöd för EU:s forskningsprogram har arbetsgruppen besökt Norge och träffat ledningen för Norges Forskningsråd och SINTEF, norskt forskningsinstitut med spetskompetens inom teknik, naturvetenskap, medicin och samhällsvetenskap. Arbetsgruppen har också gjort en studieresa till Bryssel och träffat representanter för Schweiz (Swisscore), samt UK Research Office (UKRO). Arbetsgruppen har också fått presentationer från företrädare från DG RTD och DG ENTR.

5.1 Norge

Norges forskningsråd arbetar aktivt för ökad integration av Horisont 2020 med nationella program och innovationssatsningar inom rådets samtliga ansvarsområden. Inför Horisont 2020 sker målinriktade satsningar på aktörer som bedöms ha störst potential och eget engagemang. I Norge har berörda departement och Forskningsrådet antagit en gemensam EU-strategi. Forskningsrådet ansvarar för hela NCP-organisationen. Inför Horisont 2020 planeras för en omstrukturering av NCP-rollen med uppbyggnad av NCP-grupper.

I arbetet med att främja deltagandet i EU:s forskningsprogram har Forskningsrådet beslutat om två olika planeringsbidrag där riktade ekonomiska satsningar görs i form av Projektetableringsstöd (PES) med cirka 40 MNOK per år och STIM-EU, ett bidrag som ska underlätta för SMF att delta i FP7.

PES kan beviljas *innan* den formella utlysningen, men betalas ut först efter dokumentation på inskickad ansökan. Tidigt stöd anses ge goda möjligheter för aktörerna att etablera konkurrenskraftiga nätverk och konsortier redan innan de slutliga utlysningstexterna beslutats.

5.2 Schweiz

Schweiz är ett av de allra mest framgångsrika länderna i FP7. Här är NCP centraliserat till en organisation, Euresearch, the Swiss Information Network for EU Research and Innovation programmes. Euresearch har kontor vid samtliga universitet och federala institut i landet. I Euresearch nätverk ingår också SwissCore, ett kontaktkontor i Bryssel för Swiss National Science Foundation and the State Secretariat for Education, Research and Innovation. Euresearch arbetar strategiskt med hela kunskaps-triangeln och samlar regelbundet schweiziska representanter i Advisory Boards, ETP m.m. för erfarenhetsutbyten. En aktivitet som bidragit till Schweiz framgångsrika nationella samordning och strategi för deltagande i EU:s forskningsprogram är en årlig konferens i Bryssel. Dit bjuds höga företrädare för det schweiziska utbildnings- och forskningssystemet för att på plats diskutera nationell EU-policy, samt träffa personer från EU:s institutioner.

5.3 UK Research Office (UKRO)

UKRO har i uppdrag att främja effektivt deltagande i EU:s program inom *hela* kunskapstriangeln. UKRO är en medlemsorganisation finansierad av Storbritanniens sju forskningsråd och av medlemsavgifter från över 130 forskningsorganisationer. NCP är spridda på flera olika organisationer med varierande finansiering. Just nu pågår en översyn av det brittiska systemet, och en mer centraliserad NCP-organisation förutses för Horisont 2020.

Argument som förts fram är den ökande komplexiteten i det europeiska forskningslandskapet, utformningen av Horisont 2020 och behovet av ett sammanhållet team med större kritisk massa.

6 Synergier med andra EU-program

Horisont 2020 ska bland annat bidra till att hantera de stora samhälleliga utmaningar som adresseras i Europa 2020-strategin och dess flaggskeppsinitiativ. Programmet ska också bidra till att skapa ett industriellt ledarskap och stärka den vetenskapliga kunskapsbasen i Europa. I Horisont 2020 sammanförs och stärks de verksamheter som i dag finansieras genom FP7, genom innovationsdelarna inom ramprogrammet för innovation och konkurrenskraft (CIP) samt av Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT).

6.1 Sammanhållningspolitiken

Europeiska unionens politik för regional utveckling, sammanhållningspolitiken, har som mål att bidra till ekonomisk och social sammanhållning i EU. Den syftar till att minska regionala skillnader och ojämlikheter mellan människor. Dess främsta instrument är strukturfonderna som 2007–2013 utgjorde drygt en tredjedel av EU:s budget. Strukturfonderna finansierar fleråriga program inom området ekonomisk och social sammanhållning. Sverige omfattas av två strukturfonder: Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och Europeiska socialfonden (ESF). Utöver detta finns finansieringsposter för Europeiska jordbruksfonden och Europeiska fiskerifonden.

Regeringen har beslutat att regionala strukturfondsprogram under perioden 2014–2020 ska genomföras i åtta programområden¹⁸. Regeringen har också uppdragit åt Tillväxtverket (samordnande myndighet), Statens energimyndighet, Vinnova och Vetenskapsrådet att gemensamt utarbeta ett förslag till nationellt regionalfondsprogram inom den Europeiska utvecklingsfonden avseende programperioden 2014–2020¹⁹. Förslag till nationellt regionalfondsprogram ska redovisas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 30 september 2013. Det nationella regionalfondsprogrammet ska ha en strategisk inriktning som främjar ökad sektors- och programsamordning. Den samlade kompetensen ska tas tillvara och programmet ska bidra till ökad samordning mellan myndigheterna. Som mest ska 15 % av de totala medlen i den regionala utvecklingsfonden i Sverige avsättas till det nationella regionalfondsprogrammet med tre tematiska mål:

1. Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation.
2. Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag.
3. Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi.

Det nationella regionalfondsprogrammet ska verka för att underlätta nya samarbeten och främja incitament som behövs för att koppla samman regionernas innovations- och utvecklingsarbete inom de tematiska områden som regeringen beslutar om. I uppdraget ingår bl.a. att främja insatser som bidrar till en ökad samverkan med andra relevanta EU-program.

¹⁸ N2013/570/RT.

¹⁹ N2013/2492/RT.

6.2 Programme for the Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises (COSME)

Det nya programmet COSME är en fortsättning av delar av CIP-programmet som avslutas 2013. Programmet har till syfte att förbättra tillgången till finansiering för SMF, skapa miljöer som underlättar företagande och tillväxt, stimulera entreprenörskap i Europa, öka uthållig konkurrenskraft för företag inom EU och hjälpa SMF att etablera sig utanför sitt hemland och öka deras tillgång till marknader. COSME ska ha ett fokus på tillväxtmöjligheter för SMF i ett bredare tillväxtperspektiv medan Horisont 2020 ska fokusera på innovativa SMF, forskningsmiljöer och mer riskfyllda innovationsprojekt. Tillväxtverket ansvarar för COSME och för det av COSME delfinansierade Enterprise Europe Network (EEN).

EU:s nya programperiod introducerar två nya instrument för riskfinansiering (egetkapitalinstrument och låneinstrument) som binder ihop COSME och Horisont 2020. Genomförandet av de två instrumenten kommer att delegeras till Europeiska investeringsbankgruppen (EIB/EIF) och/eller finansinstitut. Istället för att erbjuda lån direkt till de slutliga mottagarna krävs ett finansinstitut som via riskdelning, garantier etc. ansvarar för stödet. ALMI²⁰ följer utvecklingen och utformningen av de finansiella instrumenten inom Horisont 2020, COSME och strukturfondsprogrammet.

²⁰ ALMI ägs av staten tillsammans med regionala offentliga ägare. De arbetar med rådgivning, lån och riskkapital för svenska företag.

7 Överväganden och förslag

Den sammantagna bilden är att den nationella organisationen för EU:s forskningsprogram i allt väsentligt har fungerat väl under FP7. De delar av organisationen som rör information och rådgivning till aktörerna har utvecklats positivt sedan tidigare ramprogram men behöver anpassas till Horisont 2020. Det finns en utbredd uppfattning att det nationella prioriteringsarbetet kan göras effektivare och mer tillgängligt för deltagarna. Detsamma gäller hur svenska synpunkter kan föras fram på ett ändamålsenligt sätt. Ett framgångsrikt svenskt deltagande i Horisont 2020 kräver insatser från många håll. De större aktörerna bör därför uppmuntras att ta fram strategier för sitt deltagande, inklusive hur man skall få synergier mellan ramprogrammet och nationella program. När det gäller myndigheterna kan detta till exempel ske genom regleringsbrev.

7.1 Regeringskansliet

Det övergripande ansvaret för att skapa goda förutsättningar för svenskt engagemang i EU:s forskningsprogram vilar på Regeringskansliet.

7.2 Högnivågruppen

Högnivågruppen har ingen formell roll i organisationen men fyller en viktig funktion för samordning och utbyte av synpunkter rörande EU:s forskningsprogram mellan ansvariga departement och myndigheter. I högnivågruppen diskuteras EU och andra internationella frågor av gemensamt intresse för Näringsdepartementet och Utbildningsdepartementet. Vid gruppens möten bör representanter för andra organisationer bjudas in när det är relevant. Det är angeläget att Högnivågruppen har ett bra underlag för sitt arbete när Horisont 2020 genomförs. Vi föreslår därför i det följande att samordningsfunktionen ges i uppdrag att stödja Högnivågruppens arbete.

7.3 Programkommittéer

Arbetsgruppen bedömer att ett framgångsrikt deltagande inom Horisont 2020 ställer krav på en anpassning av programkommittéorganisationen. Det innebär bland annat tidigare inspel till utformning av strategiska program och arbetsprogram och ett mer samordnat nationellt prioriteringsarbete. Övergången till två/tre-åriga strategiska program inom Horisont 2020 innebär att inspelen får mer långsiktiga konsekvenser och därmed blir än mer väsentliga vid förhandlingarna i programkommittéerna.

Riktlinjerna för programkommittéerna är tydliga. Inom ramen för vårt arbete har det framförts att det kan finnas en förbättringspotential i programkommittéorganisationen med tillhörande referensgrupper. Arbetet i programkommittéerna har fungerat olika men det förefaller som öppenheten i vissa delar kan förbättras. En del ledamöter och experter uppfattas som svåra att komma i kontakt med och inom en del områden har det framförts att det är oklart vilka som ingår i referensgrupperna och vilka intressen de företräder. Slutliga förhandlingar om kommittéstrukturen för Horisont 2020 pågår. Det förslag som

arbetsgruppen har tagit del av – som alltså inte är det slutliga – består av följande 14 programkonfigurationer:

1. *Horisontell konfiguration* (sammanhållning mellan program-
mets olika delar och horisontella frågor)

Spetsforskning

2. ERC²¹, MSCA²², FET²³
3. Infrastruktur för forskning

Industriellt ledarskap

4. ICT²⁴
5. KET²⁵
6. Rymd
7. SMF och Riskkapital

Samhällsutmaningar

8. Hälsa, demografiska förändringar och välbefinnande
9. Bioekonomi: Livsmedelstrygghet, hållbart jord- och skogs-
bruk, havs-, sjöfarts- och insjöforskning
10. Säker, ren och effektiv energi
11. Smarta, gröna och integrerade transporter
12. Klimatåtgärder resurseffektivitet och råvaror
13. Europa i en föränderlig värld, inkluderande, innovativa och
reflekterande samhällen

²¹ European Research Council.

²² Marie Skłodowska-Curie Actions.

²³ Future and Emerging Technologies.

²⁴ Information and Communication Technologies..

²⁵ Key Enabling Technologies.

14. Trygga samhällen – säkerställa frihet och trygghet för Europa och dess medborgare²⁶

Inom ramen för arbetet i programkommittéerna bör samarbetet mellan ledamot, expert och NCP vidareutvecklas. I dag efterfrågas från NCP mer bakgrundsinformation om specifika utlysningar. Under FP7 har det varit svårt att förmedla den typen av information eftersom NCP många gånger inte har tillgång till den. En tydligare instruktion till experterna om vikten att förmedla tidig information bör tas fram. Vi föreslår att Regeringskansliet förtydligar detta ansvar i instruktionerna till experterna genom tillägget: ”Ett särskilt ansvar åligger experten att förse svenska aktörer med underlag inför kommande strategiska program och arbetsprogram”. Dessutom behövs ett tätare samarbete mellan ledamot, expert(er) och NCP med ett precisare uppdrag att öka förutsättningarna för svenskt deltagande i Horisont 2020, grundat på erfarenheterna från arbetet i pilotgruppen för Hälsa²⁷. Detta bör framgå av riktlinjerna för programkommittéerna genom tillägget ”Ledamot, expert och NCP inom området skall ha ett nära samarbete”. Experten ansvarar för att programkommittéarbetet utvecklas på ett sådant sätt att det övergripande målet om högt och kvalitativt svenskt deltagande stöds.

För att underlätta spridning av utkast och tidig information till svenska aktörer från samtliga programkommittéer i FP7 etablerade Regeringskansliet en referensgrupp till den konfiguration inom programkommittén Samarbete som heter ”The Specific Configuration”. Arbetsgruppen anser att initiativet att inrätta referensgruppen var ett viktigt steg, men att detta arbete bör utvecklas vidare under Horisont 2020.

En regelbunden och systematisk uppföljning av programkommittéarbetet är angelägen. När det gäller Regeringskansliets samordningsmöten (PK-gruppen) bör dessa ske minst tre gånger

²⁶ Fri översättning eftersom Kommissionen föreslog sex utmaningar, men rådet och EP är överens om sju.

²⁷ Utbildningsdepartementet, PM 2008-06-09 och 2009-09-14, Dan Andrée.

per år med skriftlig rapportering enligt gällande riktlinjer²⁸ från varje möte. De kan lämpligen delas upp i tre olika möten, ett per prioritet i Horisont 2020. Minst ett möte årligen bör dock samla alla representanter från samtliga prioriteringar för att möjliggöra informations- och erfarenhetsutbyte. Regeringskansliet ansvarar för att de horisontella frågorna lyfts in på lämpligt sätt i varje prioritet.

7.3.1 Ledamot i programkommittén

En förutsättning för framgångsrikt svenskt deltagande är naturligtvis kontinuerlig närvaro och väl förberedda ledamöter vid förhandling i programkommittéerna i Bryssel. Detta bygger på att programkommittéarbetet prioriteras och tillräckliga resurser sätts av för samtliga medverkande.

Samtliga svenska ledamöter i programkommittéerna företräder Sverige och den svenska regeringen, oavsett om de är tjänstemän från ett departement eller ersättare från en myndighet.²⁹ Den svenska representanten bör alltså alltid ha instruktioner inför det aktuella mötet. När ledamoten har förhinder att delta i förhandlingar är experten ersättare. Tydliga instruktioner till ersättaren inklusive rapportering bör finnas. Ansvarsfördelningen mellan ledamot och expert måste också vara tydlig såväl vid förhandling som för svenska aktörer på hemmaplan.

Alla svenska ledamöter och experter bör genomgå en utbildning om Horisont 2020 och få information om riktlinjer för ledamöter och experter, förhandlingsstrukturen och svenska ståndpunkter i aktuella frågor. Utbildningen bör ges inför starten av Horisont 2020 och därefter vartannat år eller vid behov när nya ledamöter och experter rekryteras.

²⁸ U2007/1558/F.

²⁹ Statsrådsberedningen. Cirkulär 5, Riktlinjer för Regeringskansliets handläggning av frågor som rör kommissionens befogenhet att anta genomförandeakter. 2011-07-15.

7.3.2 Expert

De riktlinjer som finns för ledamöter och experter är bra och tydliga men behöver tillämpas genomgående och följas upp. Ansvaret för förmedling av tidig information ligger hos experterna i programkommittéerna. Regeringskansliet bör som nyss har sagts förtydliga detta ansvar i instruktionerna till experterna.

Vinnova och myndigheterna med expertuppdrag bör informera om arbetsgången i programkommittéerna på sin hemsida, med kontaktuppgifter till expert och medlemmar i referensgrupperna. Tydligare information om tidsplaner för utformningen av strategiska program och arbetsprogram är värdefulla för svenska aktörer, liksom instruktioner om hur och när synpunkter bäst förmedlas till experter och referensgrupper.

7.3.3 Referensgrupper

Det är angeläget att experternas referensgrupper speglar strukturen i Horisont 2020. Referensgruppernas sammansättning kommer därför i många fall att behöva ses över. Det är också betydelsefullt att svenska aktörer får bättre information om hur och när inspel till programkommittéerna kan göras. För att underlätta detta bör expert och NCP ansvara för att referensgruppernas sammansättning och en kalender med viktiga datum läggs upp på Vinnovas och ansvariga myndigheters hemsidor.

Arbetsgruppen föreslår:

- att aktörerna uppmuntras att ta fram strategier för sitt deltagande i Horisont 2020.
- att befintliga riktlinjer för programkommittéarbetet tillämpas genomgående och följs upp.
- att riktlinjerna med avseende på experternas ansvar för spridning av tidig information förtydligas med tillägget: ”Ett särskilt ansvar åligger experten att förse svenska aktörer med

underlag inför kommande strategiska program och arbetsprogram”.

- *att* tillräckligt med tid avsätts för ledamöterna att delta i programkommittéarbetet.
- *att* alla ledamöter och experter i Horisont 2020 får relevant utbildning för programkommittéarbetet.
- *att* Regeringskansliet ansvarar för att regelbunden och systematisk uppföljning sker av programkommittéarbetet.
- *att* öppenheten och kommunikationen kring referensgruppsarbetet förbättras och att svenska aktörer får bättre information om hur och när inspel till programkommittén bäst görs.
- *att* samarbete mellan expert, ledamot och NCP förstärks och förtydligas i riktlinjerna för programkommittéerna, genom tillägget ”Ledamot, expert och NCP inom området skall ha ett nära samarbete”.

7.4 Sveriges närvaro i Bryssel

7.4.1 Sveriges ständiga representation vid Europeiska unionen

Representationens förhandlingsarbete berörs inte av detta uppdrag. Ett kontinuerligt utbyte av information mellan representationen och den nationella organisationen är värdefullt. Forskningsrådet, som har direkt information från förhandlingarna, bör i så stor utsträckning som möjligt vara engagerad i den nationella strukturen, t.ex. genom att delta i samordningsfunktionens och PK-gruppens möten.

7.4.2 Vinnovas Brysselkontor

Brysselkontoret är en del av den svenska förvaltningen och företräder därmed Sverige och den svenska regeringen. Personalen på Vinnovas Brysselkontor följer och analyserar EU:s forsknings- och innovationspolitik samt bygger upp och vidmakthåller goda nätverk och underlättar därmed kontakter för svenska aktörer. Genom närvaron i Bryssel får kontoret del av tidig information och synpunkter från EU-kommissionen och andra aktörer i Bryssel. Kontoret kan bistå med att arrangera seminarier/workshops i syfte att ge inspel till EU-kommissionen. På kontoret finns möteslokal och kontorsrum som i viss utsträckning kan disponeras för svenska aktörer i Bryssel. Brysselkontoret har hittills huvudsakligen utnyttjats av enskilda forskare/forskargrupper samt tjänstemän på Vinnova.

Vi anser att Vinnovas Brysselkontor i högre utsträckning bör utnyttjas av andra myndigheter än Vinnova. Kontoret är viktigt för att främja svenskt deltagande i EU:s forskningsprogram men bör i större utsträckning användas som *Sveriges* Brysselkontor. Exempel på detta kan vara att tjänstemän från andra myndigheterna tjänstgör kortare eller längre tid på Brysselkontoret. För att åstadkomma detta anser arbetsgruppen att samordningsfunktionen bör få ett strategiskt ansvar i egenskap av referensgrupp för Brysselkontoret. Den löpande informationen från Brysselkontoret om aktuella frågor och pågående förhandlingar rörande Horisont 2020 och partnerskapsprogrammen till berörda myndigheter, intermediärer och andra intressenter bör utvecklas.

Arbetsgruppen föreslår:

att samordningsfunktionen bör utgöra referensgrupp för Brysselkontoret

att Brysselkontoret, som en del av informationsstrategin för Horisont 2020, bör bidra med information om aktuella frågor rörande Horisont 2020 och partnerskapsprogrammen till alla svenska intressenter.

7.5 Myndigheterna

Strukturen på Horisont 2020 avgör om en eller flera myndigheter får uppdraget att fungera som expertmyndighet. När fler än en myndighet utses bör tydliga riktlinjer tas fram hur samarbetet ska ske mellan myndigheterna. I sammanhanget bör också klargöras ansvaret för referensgrupper. Särskilt för den andra och tredje prioritetens experter blir det viktigt med kunskap om innovation och behovsmotiverad forskning.

Slutförhandlingar pågår om kommittéstrukturen för Horisont 2020. Utifrån de förslag arbetsgruppen fått del av kan huvudansvaret för de tre prioriteterna och deras delområden fördelas på olika myndigheter och departement enligt Tabell 1. Den föreslagna strukturen kommer att kräva ett förändrat arbetssätt jämfört med dagens ramprogram. För den första prioriteten inom Horisont 2020 finns i nuvarande utkast enbart en programkommitté för ERC, Marie Curie och Future and Emerging Technologies (FET). Här kommer sannolikt att behövas experter från olika myndigheter. Mot den bakgrunden blir ett effektivt samspel mellan experterna, ledamöterna och NCP centralt. För den andra och tredje prioriteten behövs motsvarande myndighets- och departementsöverskridande samverkan.

Tabell 1 Arbetsgruppens förslag till ansvar inom Horisont 2020¹

Prioritet	Huvud-ansvarig myndighet	Delområde	Myndighet med huvud-ansvarig expert	Övriga myndigheter med expert-ansvar	Huvud-ansvarigt departement	Övriga departement med myndighetsansvar
Horisontella frågor			VINNOVA, VR ²		Utbildning	Näring
Spets-kompetens	VR	ERC, MSCA, FET	VR	VINNOVA	Utbildning	Näring
		Infrastruktur för forskning	VR		Utbildning	
Industriellt ledarskap	VINNOVA	ICT	VINNOVA	VR	Näring	Utbildning
		Nyckel-teknologier	VINNOVA	VR	Näring	Utbildning
		Rymd	Rymd-styrelsen	VR	Utbildning	
		SMF och Riskkapital	VINNOVA	Tillväxtverket	Näring	
Samhälleliga utmaningar	VINNOVA	1. Hälsa	VR	Forte, ³ VINNOVA	Utbildning	Social Näring
		2. Bio-ekonomi	Formas	VINNOVA, Energi-myndigheten	Landsbygd	Näring Miljö
		3. Energi	Energi-myndigheten	VR, Formas	Näring	Utbildning Miljö
		4. Transport	VINNOVA	Formas	Näring	Miljö
		5. Klimat och råmaterial	Formas	VINNOVA, VR	Miljö	Näring Utbildning
		6. Europa i en föränderlig värld	VR	Forte ² , Formas, VINNOVA	Utbildning	Social Miljö Näring
		7. Trygga samhällen	VINNOVA	MSB ⁴	Försvaret	Näring
Euratom	VR	Fission	SSM ⁵		Miljö	
		Fusion	VR		Utbildning	

¹ Tabellen tar upp ansvar för de områden inom Horisont 2020 som förutses få olika programkommittékonfigurationer och täcker således inte de övriga delarna av Horisont 2020 som avser EIT och JRC. Tabellen tar heller inte upp det nya område som avser "breddat deltagande" där det pågår diskussioner mellan rådet och europeiska parlamentet.

² Vetenskapsrådet.

³ 1 juli 2013 bytte FAS namn till Forte, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.

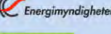

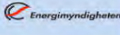

⁴ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

⁵ Strålsäkerhetsmyndigheten.

Vi föreslår att berörda departement och myndigheter upprättar en arbetsgrupp för vardera prioritet med en utpekad myndighet

som samordnande på myndighetsnivån. Arbetsgruppen bör tillsammans med Regeringskansliet ansvara för att förbereda PK-mötet inom respektive prioritet. För att underlätta och effektivisera den nationella samordningen föreslås att enbart de myndigheter som ingår i samordningsfunktionen får huvudansvar för expertuppdrag i Horisont 2020 (Figur 5).

Figur 5 Förslag på fördelning av expertansvar mellan myndigheter i föreslagen kommittéstruktur (se även Tabell 1)

Prioritet och huvudansvarig myndighet	Delområde	Myndighet med Huvudansvarig expert	Övriga myndigheter med expertansvar
Spetskompetens 	<ul style="list-style-type: none"> ERC, MSCA, FET Infrastruktur 	 	
Industriellt Ledarskap 	<ul style="list-style-type: none"> ICT KET Rymd SMF, Riskkapital 	 	
Samhälleliga utmaningar 	<ul style="list-style-type: none"> Hälsa Bioekonomi Energi Transport Klimat och råmaterial Europa i en föränderlig värld Trygga samhällen 	 	

Arbetsgruppen föreslår:

att utifrån det förslag till kommittéstruktur vi fått del av, expertansvaret för Horisont 2020 fördelas i huvudsak enligt skissen ovan

att en arbetsgrupp inrättas för varje prioritet, bestående av myndigheter med expertansvar. Vetenskapsrådet föreslås samordna arbetsgruppen för prioritet 1 och Vinnova arbetsgrupperna för prioritet 2 respektive 3.

7.5.1 Samordningsfunktionen

Samordningsfunktionen har i uppdrag att underlätta prioritering av deltagandet i partnerskapsprogrammen, samordna och förstärka det strategiska och proaktiva arbetet inom det europeiska forskningssamarbetet samt verka för synergier mellan EU-satsningar och nationella satsningar inom forskning och innovation. Samordningsfunktionen avser att följa och analysera utvecklingen av det europeiska forskningsområdet och ta fram rekommendationer för regeringens beslut om deltagande i vissa typer av partnerskapsprogram.

Samordningsfunktionen har även i uppdrag att lämna förslag på användning av de extra medel som avsätts för att säkra svenskt deltagande i partnerskapsprogram, 200 MSEK för perioden 2014–2016. Vid behov har samordningsfunktionen möjlighet att adjungera Regeringskansliet till sina möten.

Vi anser att samordningsfunktionen kommer att bli central för att samordna och prioritera det strategiska och proaktiva arbetet med EU:s forskningsprogram. Som nyss har nämnts föreslår vi att samordningsfunktionen framöver blir ett stöd till Högnivågruppens arbete kring EU. För att bidra till ett bättre genomslag för EU-frågorna föreslås vidare att samordningsfunktionen, i samverkan med representationen i Bryssel och Vinnovas Brysselkontor, ges i uppdrag att arrangera ett strategiskt forum i Bryssel vid starten av Horisont 2020, med uppföljning vartannat år. Till ett sådant möte bjuds statssekreterare,

myndighetschefer och företrädare för större deltagare i forskningsprogrammen in, för att med EU-kommissionen, EU-parlamentariker och andra relevanta aktörer diskutera utvecklingen inom det europeiska forsknings- och innovationslandskapet.

Arbetsgruppen föreslår:

- att samordningsfunktionen föreslår punkter till Regeringskansliet att tas upp vid Högnivågruppens möten, bistår med underlag vid behov och följer upp resultaten av gruppens möten.
- att samordningsfunktionen, i samverkan med representationen i Bryssel och Vinnovas Brysselkontor, ansvarar för att ordna ett strategiskt forum i Bryssel vid starten av Horisont 2020, med uppföljning vartannat år.

7.6 National Contact Point – NCP

Ett sammanfattande intryck från arbetsgruppens referensgrupp samt intervjuer och samtal med svenska aktörer med erfarenhet av den svenska organisationen för EU:s forskningssamarbete är att NCP-organisationen utvecklats i positiv riktning sedan femte och sjätte ramprogrammen. NCP:ernas tillgänglighet är tillfredsställande men det finns synpunkter på att den kan förbättras ytterligare. Utbudet av aktiviteter är uppskattat. Webbsändningar av informationsmöten där presentationerna blir tillgängliga efteråt uppskattas särskilt. Det finns emellertid utbredda önskemål om mer målgruppsanpassad rådgivning. Många aktörer, särskilt de större lärosätena, har redan stor kunskap och erfarenhet om ramprogrammen. De efterfrågar mer bakgrundkunskap om slutliga skrivningar och bakgrund till utlysningstexter för att forskarna tidigare i processen ska kunna förbereda eventuellt deltagande och konsortiebyggande. Trots förbättringar i informationsflödet anses fördröjningen i informations-spridning till exempel när det gäller utformning av nya arbets-

program som besvärande och i många fall är det andra medlemsstater som tillhandahåller information till svenska aktörer, inklusive till NCP.

Det bör understrykas att NCP-organisationen är och förväntas förbli en begränsad resurs. Ett framgångsrikt svenskt deltagande i Horisont 2020 kommer att kräva att många aktörer samverkar mot samma mål. Ett ömsesidigt informations- och erfarenhetsutbyte blir centralt för att uppnå detta.

Regeringskansliets inrättande av den svenska referensgruppen till den konfiguration inom programkommittén Samarbete som heter ”The Specific Configuration, med syfte att sprida tidig information till svenska aktörer, har mottagits positivt. Trots detta anser flera aktörer att ett framgångsrikt svenskt deltagande i Horisont 2020 kommer att kräva en än mer effektiv nationell informationsspridning,

När det gäller de internationella erfarenheterna förefaller flertalet länder ha eller gå mot en centraliserad NCP-struktur. Erfarenheten av att kombinera uppdragen som NCP och expert är olika. Några länder ser tydlig nytta och effektivisering med kombinerade uppdrag. Antalet NCP och uppdragets omfattning varierar avsevärt.

Inom ramen för vårt arbete är det en utbredd uppfattning hos svenska aktörer att det är en styrka att NCP-organisationen är samlad inom en myndighet. Detta anses ge ökad kvalitet, kontinuitet och koordinering av kompetenser när det gäller att ge råd.

I uppdraget för NCP ingår, utöver Horisont 2020, att öka medvetenheten om partnerskapsprogram såsom Artikel 185 och 187, EIT KIC³⁰, JRC och andra europeiska forsknings- och innovationsprogram. Vinnovas övergripande uppdrag ”att främja tillväxt genom att förbättra förutsättningarna för innovation och att finansiera behovsmotiverad forskning” svarar väl mot utformningen av Horisont 2020 där bl.a. samhällsutmaningar

³⁰ Knowledge and Innovation Communities.

och innovation får ökad tyngd. Kompetensen om innovationsfrågor inom Vinnova bör också utnyttjas.

Nyttan och behovet av en sammanhållen NCP-organisation i Sverige bedöms öka i Horisont 2020. Det hänger samman med att bredare samhälleliga utmaningar och tydligare innovationsfokus kräver delvis nya och kompletterande kompetenser. Det blir svårare för en enskild individ att utöver expertkunskap inom ett ämne, också täcka alla horisontella aspekter i respektive ansvarsområde. Snabb och korrekt rådgivning rörande regler för deltagande, juridik och budget är väsentligt för många nya aktörer. Kompetensen inom dessa områden kan behöva stärkas inom Vinnova för att bidra till ökat deltagande av svenska aktörer.

Med en samlad NCP-grupp kan specialistkompetenser inom horisontella frågor kompletteras inom miljön. Detta underlättas i en sammanhållen grupp där NCP-uppdraget är primärt fokus. Vi föreslår därför att Vinnova får i uppdrag att sätta upp en sammanhållen NCP-organisation med huvudansvar för samtliga delområden i Horisont 2020. Det innebär att Vinnova också får ansvar för information och rådgivning om Europeiska Forskningsrådet, ERC.

I syfte att ytterligare förstärka svenska aktörers tillgång till information om Horisont 2020 och skapa synergier med de nationella programmen föreslås att biträdande NCP³¹ utses på alla relevanta myndigheter. Vi anser att de myndigheter som tilldelas huvudansvariga expertuppdrag inom ett område i Horisont 2020 också bör ansvara för en biträdande NCP inom området. Biträdande NCP behöver tillägna sig kunskap om Horisont 2020 och ha tid för informationsaktiviteter. Myndigheterna behöver därför avsätta tillräckliga resurser för detta uppdrag. Alla NCP som registrerats hos EU-kommissionen får direkt tillgång till aktuell information från Bryssel. Biträdande NCP kan därför spela en viktig roll i att vidareförmedla nyheter om Horisont 2020 i sina respektive nätverk på myndigheterna och externt. Vinnova bör regelbundet kalla till

³¹ Dessa kallas sekundära NCP i FP7.

NCP-forum med syftet att diskutera aktuella frågor och bidra till synergier mellan nationella satsningar inom myndigheterna och Horisont 2020.

I dagsläget förekommer det att expert och NCP är samma person. I genomförda intervjuer uttrycks önskan att de två funktionerna skiljs åt. Fördelarna med detta är att dels fler personer deltar i att främja svenskt deltagande i Horisont 2020, dels att eventuella jävssituationer undviks och respektive uppdrag tydligt preciseras. NCPs primära uppdrag är att ansvara för information och rådgivning om Horisont 2020, till skillnad mot ledamot och expert som ingår i förhandlingsorganisationen.

Horisont 2020 ställer nya och ökade krav på kompetens när det gäller t.ex. innovation, nyttiggörande och skydd av kommersialiserbara resultat. Genom att kombinera nya befattningsprofiler vid nyrekrytering av NCP, kompetensutveckling av befintliga NCP, etablering av "NCP-team", fördjupad samverkan med biträdande NCP på myndigheterna och integrering med Vinnovas nationella strategiska områden bör aktörernas behov av stöd för Horisont 2020 från den nationella NCP-organisationen säkerställas. Med tanke på NCP-organisationens begränsade räckvidd är det angeläget att betona ett arbetssätt som i större utsträckning bygger på utbildning av och samverkan med intermediärer.

Föreslagen NCP-struktur:

1. Nationell NCP-koordinator
2. Juridik och finans
3. SMF*
4. Riskkapital*
5. ERC (European Research Council)
6. FET (Future and Emerging Technologies)
7. Marie Curie Actions

8. Infrastruktur för forskning
9. Informations och kommunikationsteknik (ICT)
10. Nanoteknik, material, produktion (KET)
11. Rymd
12. Hälsa, demografiska förändringar och välbefinnande
13. Bioekonomi – Livsmedelstrygghet, hållbart jord- och skogsbruk, havs-, sjöfarts- och insjöforskning
14. Säker, ren och effektiv energi
15. Smarta, gröna och integrerade transporter
16. Klimatåtgärder resurseffektivitet och råvaror
17. Europa i en föränderlig värld, inkluderande, innovativa och reflekterande samhällen
18. Trygga samhällen – säkerställande av frihet och trygghet för Europa och dess medborgare
19. Euratom
20. Joint Research Centre (JRC)

* Uppdraget ska genomföras i samverkan med EEN

Arbetsgruppen föreslår

- att en sammanhållen NCP-organisation med ansvar för samtliga delområden i Horisont 2020 samt de horisontella frågorna skapas vid Vinnova.
- att funktionerna NCP och expert skiljs åt.
- att kompetensprofilerna för NCP ses över och anpassas till Horisont 2020.

- *att* NCP-organisationen utvecklar ett arbetssätt som i större utsträckning bygger på utbildning av och samverkan med intermediärer.
- *att* biträdande NCP:er med ansvar för Horisont 2020 utses på de myndigheter som tilldelas expertuppdrag och att tillräckliga resurser i form av tid avsätts för uppdraget.
- *att* Vinnova ansvarar för att samordna biträdande NCP:er och att regelbundet samla alla svenska NCP:er till NCP-forum.

7.7 Intermediärer

För att bredda och öka deltagandet i Horisont 2020 kan intermediärer med rådgivande funktion underlätta för NCP att nå ut till fler och nya aktörer. Samarbetet med intermediärerna bör utvecklas till ett fördjupat partnerskap där information och ansvar delas.

7.7.1 EU-handläggarnätverket vid lärosätena

EU-handläggarnätverket, som utgörs av lärosätenas interna verksamhetsstöd för deltagande i EU:s forskningsprogram, är en intermediär som utvecklat en bra interaktion med NCP-organisationen. Genom EU-handläggarnätverket som består av betydligt fler personer än NCP-organisationen, kan information och rådgivning effektivt nå ut direkt till svenska forskare. Genom nätverket kan NCP-organisationen kanalisera riktad information till en specifik målgrupp för vidare spridning till forskare vid landets lärosäten. Värt att notera är dock att bredden i nätverket är avsevärd och behovet och förväntan på information och rådgivning skiljer sig betydligt inom nätverket och mellan lärosäten. Det är i huvudsak de stora universiteten som utgör grunden för det svenska deltagandet. Inför Horisont 2020 behöver potentialen i nätverket utnyttjas bättre för ett ökat deltagande från de mindre

lärosätena. Avvägningen av informations- och stödinsatser till aktörer i nätverket med stor erfarenhet av deltagande och aktörer som är nya i systemet framstår som en kritisk fråga för NCP-organisationen. Samarbetet med EU-handläggarnätverket behöver utvecklas vidare, differentieras och anpassas bättre efter de olika lärosätenas behov, samtidigt som all information måste vara tillgänglig för hela nätverket. En förutsättning för detta är att nätverket parallellt värnar om transparens och internt samarbete framför konkurrens. Vinnova bör också bjuda in de innovationsrådgivare som idag finns vid många lärosäten för att samverka med såväl EU-handläggarna som den nationella NCP-organisationen.

7.7.2 Intermediärer för näringsliv och forskningsinstitut

Små och medelstora företag, SMF, utgör en prioriterad målgrupp för deltagande i Horisont 2020. Trots god kompetens hos NCP är det svårt att nå ut med information om EU:s forskningsprogram till alla svenska SMF. Det behövs nya informationskanaler och NCP-organisationen kan behöva samordna sitt arbete med befintliga aktörer som regelbundet samlar SMF och övrigt näringsliv för aktuella frågor.

I FP7 finansierar Vinnova, som en försöksverksamhet, EUSO och EU/SME för att de ska fungera som intermediärer för NCP-organisationen gentemot små och medelstora företag³². Uppdraget för EUSO är begränsat till Life Science sektorn. EU/SME har i uppdrag att stödja svenska SMF inom alla övriga branscher. Här ingår företag som normalt samarbetar med forskningsinstitut utanför RISE-gruppen. I arbetet med översynen har flera aktörer betonat att opartiskhet hos intermediären är värdefull för att nå ut brett. Forskningsinstituten inom RISE är förutom intermediärer också deltagare i FP7-projekt och kan

³² EUSO (EU Support Office) finns på Sweden Bio och EU/SME på RISE (Research Institutes of Sweden).

därmed vara konkurrenter till aktörer i målgruppen för rådgivningsuppdraget inom EU/SME.

Enterprise Europe Network (EEN) är ett opartiskt och hel-täckande nätverk som har alla svenska SMF som målgrupp. Vi föreslår att Vinnova lägger uppdraget att stödja svenska småföretags deltagande i Horisont 2020 på EEN. Det betyder att försöksverksamheten med EUSO och EU/SME upphör. För de svenska småföretagen blir med detta förslag EEN-kontoret gemensam ingång oavsett om idén passar inom Horisont 2020 eller COSME. Därigenom kommer företagen och deras behov i fokus, samtidigt som synergier mellan de båda programmen kan uppstå. Vinnovas NCP för SMF och biträdande NCP på Tillväxtverket bör samarbeta om detta.

Även för stora företag, kan riktad information och rådgivning öka förutsättningarna för deltagande i Horisont 2020. Även om några av de stora svenska företagen har byggt upp intern kompetens om ramprogrammen gäller det långt ifrån alla. Flera av de större forskningsintensiva företagen har av olika skäl valt att stå utanför EU-programmen. Inför Horisont 2020 blir det viktigt att fler stora svenska företag ser möjligheterna med deltagande i EU-projekt.

Industriforskningsinstitutet är en framgångsrik aktör inom FP7. Institutets deltagande i Horisont 2020 bedöms bli än viktigare med anledning av programmets inriktning mot nyttiggörande och innovation. Som tidigare nämnts har Vinnova via RISE finansierat EU/SME, vars syfte delvis var att främja institutets egen kunskapsutveckling om de europeiska programmen. En motsvarande satsning i mindre omfattning har också gjorts inom skogsforskningen via Innventia. Flera av instituten har utpekade personer vars EU-expertis kan utnyttjas av samtliga sökande inom den egna organisationen.

Arbetsgruppen anser att NCP-organisationen i ännu högre grad än i dag bör kunna prioritera stöd till de större svenska företagen och industriforskningsinstitutet. Ett särskilt ansvar för dessa målgrupper bör ingå i uppdraget för en eller flera NCP. En möjlighet är att Vinnova inom ramen för sina resurser för

informationsgivning prioriterar att erbjuda skräddarsydd rådgivning och riktade kurser för intresserade företag. Arbetsgruppen anser också att Svenskt Näringsliv skulle kunna vara en tänkbar intermediär för de stora företagen.

7.7.3 Intermediär för regioner, landsting och kommuner

Den tydligare inriktningen mot samhällsutmaningar och insatser för att stödja nyttiggörande av resultaten inom Horisont 2020 innebär ökade möjligheter för deltagande från offentlig sektor på lokal och regional nivå. Sjukhus, primärvård, kommunala bolag och kommuner är exempel på viktiga partners för till exempel testbäddar, demonstrationsanläggningar och tjänsteinnovationer i Horisont 2020. Deltagandet från offentlig sektor utanför staten är lågt i FP7 (4 % av beviljade medel) och kunskapen om FP7 i regioner, landsting och kommuner är generellt sett låg. Det samarbetsavtal som upprättats mellan Vinnova och SKL har lett till enstaka aktiviteter inom FP7. För Horisont 2020 kommer omfattande informationsinsatser och tillgång till kvalificerad rådgivning att krävas för att öka deltagandet hos SKL:s medlemmar. SKL har goda nätverk inom offentlig sektor och samlar regelbundet relevanta grupperingar, då information om Horisont 2020 kan integreras för vidare spridning ut till medlemmarna. Incitamenten för offentliga aktörer att delta i Horisont 2020 bör vara stor, eftersom det medför såväl finansiering av relevanta projekt som möjligheten att bygga upp värdefulla nationella och internationella nätverk. Den offentliga organisationen på regional nivå skiljer sig avsevärt inom landet, men SKL bedöms av arbetsgruppen, oberoende av hur regionerna valt att organisera sig, kunna vara lämpad som intermediär.

7.7.4 Civila samhället

Det civila samhället bedöms bli viktigare deltagare i Horisont 2020 och systematiska kontaktytor behöver etableras till relevanta frivilligorganisationer och intresseföreningar.

Arbetsgruppen föreslår:

- att Vinnova utvecklar ett mer systematiskt samarbete med intermediärer
- att Vinnova fördjupar och differentierar sitt samarbete med EU-handläggarnätverket
- att EEN blir intermediär för alla svenska små- och medelstora företag.
- att Vinnova utvecklar stödet till de stora svenska företagen och industriforskningsinstituterna om Horisont 2020. Ett särskilt ansvar för stora företag och institut bör ingå i uppdraget för en eller flera NCP. Svenskt Näringsliv bör kunna bidra som intermediär för de stora företagen.
- att Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) med utgångspunkt i samarbetsavtalet med Vinnova, skulle kunna vara lämpad för ett framtida intermediärsstöd för Horisont 2020 för sina medlemmar.

7.8 Deltagare

Horisont 2020 förväntas ställa nya krav på samverkan mellan aktörer. Bland annat stärks kopplingen mellan ramprogrammet och de nationella programmen genom den ökade användningen av partnerskapsprogram. Detta leder i sin tur till ett ökat behov för deltagarna själva att ta fram strategier för sitt deltagande. Strategierna kan sedan ligga till grund för inspel till kommande arbetsprogram.

De traditionella deltagarna kan också behöva samarbeta med nya aktörer. Här kan nämnas offentlig sektor på regional och lokal nivå, det civila samhället och näringslivet, inklusive SMF, vilka kan delta i forskningsprojekt, bidra till problemformuleringar, fungera testbädd och bidra vid spridning och nyttiggörande av resultaten. Många nya och mindre lärosäten kan också bidra i sammanhanget.

För ett ökat och breddat svenskt deltagande kan incitamentsstrukturen för deltagande behöva ses över. Exempelvis finns idag en rik flora av planeringsbidrag från olika myndigheter där hanteringen inte är samordnad och utformningen skiljer sig väsentligt mellan myndigheter. Utbudet är svåröverskådligt för aktörerna. Det primära syftet med planeringsbidragen bör vara att stödja svenskt deltagande i Horisont 2020. Möjligheten att bevilja planeringsbidrag *innan* utlysningarna beslutats kan ge svenska deltagare en tidsmässig fördel. Vinnovas nyligen initierade ”påverkansplattformar” är ett exempel på hur aktörer kan samverka för att utveckla nationella strategier som kan ligga till grund för relevanta inspel på europeisk nivå.

Arbetsgruppen föreslår därför att Samordningsfunktionen tar fram en modell för planeringsbidrag som kan utnyttjas av berörda organisationer.

Ersättningen för koordinatörer kommer att bli lägre i Horisont 2020 än i tidigare ramprogram. Svenska koordinatörer ökar inflytandet över forskningsprojekten. Ekonomiska bidrag är viktiga inför koordinering av ansökan, men arbetsgruppen bedömer att andra typer av stöd, exv. mentorskap och rådgivning för koordinatörer också bör övervägas. Med erfarenhetsöverföring till nya koordinatörer byggs långsiktig kompetens upp.

Arbetsgruppen föreslår:

att samordningsfunktionen tar fram en modell för planeringsbidrag och stöd för koordinatörer som kan tillämpas av berörda myndigheter.

7.9 Synergier med EU:s sammanhållningspolitik och med programmet för små- och medelstora företag (COSME)

Den nationella organisationen ska ha en struktur som kan bidra till synergier med EU:s sammanhållningspolitik och COSME. I Vinnovas regleringsbrev³³ avseende 2013, framgår att Vinnova ska bistå Regeringskansliet i förberedelserna av programperioden för 2014–2020 för EU:s sammanhållningspolitik och politiken för landsbygds-, havs- och fiskerifonden inklusive i arbetet med partnerskapsöverenskommelsen. Myndigheten ska vidare utifrån sitt uppdrag stödja de aktörer som fått i uppdrag att utarbeta förslag till EU:s strukturfondsprogram.

Regeringen har vidare uppdragit åt Tillväxtverket (samordnande myndighet), Statens energimyndighet, Vinnova och Vetenskapsrådet att gemensamt utarbeta ett förslag till nationellt regionalfondsprogram inom den Europeiska utvecklingsfonden avseende programperioden 2014–2020³⁴. Programmet ska bidra till ökad samordning mellan Tillväxtverket, statens energimyndighet, Vinnova och övriga berörda myndigheter och därmed främja en effektiv resursanvändning. Uppdraget ska redovisas till Näringsdepartementet senast den 30 september 2013. Arbetsgruppen har mot bakgrund av ovanstående inga ytterligare förslag när det gäller synergier mellan programformerna.

³³ N2012/291/FIN.

³⁴ N2013/2492/RT.

8 Finansiering och genomförande

Översynens förslag ska rymmas inom befintliga budgetramar.

Det är angeläget att tillräckliga resurser i form av arbetstid sätts av i Regeringskansliet, till exempel när det gäller att följa och delta i programkommittéarbetet.

Kostnaden för den utbildning som experter och ledamöter behöver om Horisont 2020 bedöms som försumbar eftersom den, på samma sätt som under FP7, kan genomföras av personer inom Regeringskansliet och berörda myndigheter.

Att ta fram en harmoniserad modell för planeringsbidrag är inte heller förenat med några särskilda kostnader och medel för själva bidragen finns redan avsatta inom ramen för forskningsfinansiärernas anslag.

Den nationella samordningsfunktionen inrättades under våren 2013 och den arbetstid som avsätts för detta arbete finansieras via forskningsfinansiärernas förvaltningsanslag.

Medel för en NCP-organisation finns avsatta inom ramen för Vinnovas förvaltningsanslag eftersom en sådan organisation finns för verksamheten inom det pågående sjunde ramprogrammet. Även biträdande NCP har finansiering från förvaltningsanslag under pågående ramprogram.

Ett par av rekommendationerna, bland annat de som rör den nationella samordningsfunktionen och NCP-organisationen, kommer att ställa krav på insatser av Vinnova. Detta kräver vissa mindre omprioriteringar inom ramen för Vinnovas förvaltningsanslag.

En sådan omprioritering skulle gälla förslaget om ett forum i Bryssel, vilket i så fall innebär vissa smärre kostnader som bör

finansieras inom ram. Dessa kostnader består framförallt av resekostnader för inbjudna talare, samt resekostnader för personer inom Regeringskansliet och myndigheter.

En andra omprioritering gäller förslaget om skraddarsydd rådgivning och riktade kurser, vilket bör övervägas och beslutas med hänsyn taget till behovet av annan informationsverksamhet, och skulle i så fall behöva tas inom ramen för Vinnovas förvaltningsanslag.

Även andra myndigheter och större svenska aktörer kommer att behöva göra insatser, i synnerhet för att skapa synergier med de nationella programmen. Det är dock vår bedömning att satsningar på alla nivåer är nödvändiga för att främja ett framgångsrikt svenskt deltagande i Horisont 2020.

Översynen föreslår ett antal åtgärder för att anpassa den nationella organisationen för EU:s forsknings- och innovationsprogram till Horisont 2020. Förslagen kräver inte några beslut av riksdagen, även om regeringen naturligtvis kan välja att redovisa resultaten från översynen till riksdagen. När det gäller regeringen behövs följande beslut:

- Beslut om organisation för programkommittéstrukturen och om ledamöter och experter som skall företräda Sverige i Horisont 2020.
- Beslut om att utse NCP-organisation och myndigheter med ansvar för biträdande NCP. NCP-uppdragen bör därutöver preciseras i respektive myndigheters regleringsbrev.
- Utbildningsdepartementet behöver besluta om vissa kompletteringar i riktlinjer för programkommittéorganisationen.
- Komplettering av Tillväxtverkets regleringsbrev när det gäller information till SMF om Horisont 2020.
- Beslut om ändringar av regleringsbrev eller instruktionerna för de myndigheter som ingår i samordningsfunktionen behövs för att precisera samordningsfunktionens roll.